

ePortfolio als basis voor werkplekleren

In 2020 startten de UGent, KU Leuven en Arteveldehogeschool gezamenlijk het FWO-SBO-onderzoeksproject Scaffold op. Het doel? Een prototype van een digitaal opleidingsportfolio creëren op basis van wetenschappelijk onderzoek om studenten in de gezondheidszorg te ondersteunen bij hun competentieontwikkeling. In november 2023 vond het Scaffold-slovevent plaats. Met projectmanager prof. dr. Mieke Embo maken we de balans op van vier jaar onderzoek.

In artikel 8 van de kwaliteitswet staat dat elke beroepsprofessional in de gezondheidszorg verantwoordelijk is om zijn visum, bevoegdheid en bekwaamheid aan te tonen via een portfolio, liefst digitaal. Voor prof. dr. Mieke Embo, projectmanager van het Scaffold ePortfolio-onderzoek en verbonden aan de UGent, Arteveldehogeschool en UAntwerpen, mag dit geen dode letter blijven. "Vanuit ons onderzoeksproject wilden we een prototype van een digitaal portfolio uitwerken dat studenten helpt

bij competentiegericht en levenslang leren", zegt ze. "Wat Scaffold uniek maakt, is dat we evidencebased en multidisciplinair te werk gegaan zijn. Zo hadden we wetenschappers in communicatie, onderwijs en juristen aan boord samen met de gezondheidszorgdisciplines van arts-specialisten, huisartsen, bachelor opgeleide zorgprofessionals, bachelor verpleegkundigen en HBO5-verpleegkundigen."

Brede wetenschappelijke evidentie

In Vlaanderen is er geen formeel gefinancierd systeem voor mentorschap. "Iedereen die dit opneemt in het werkveld, doet dit on top of the job", gaat prof. dr. Embo verder. "Dat creëert een enorm spanningsveld tussen de werkplek en de onderwijsinstellingen. Er bestaan tal van losse initiatieven, evenwel zonder veel cohesie. Nochtans hebben beide actoren elkaar nodig, want studenten zijn de toekomstige zorgprofessionals. In de praktijk zien we dat de veiligheid van zorg altijd primeert en de werkdruk overal hoog ligt. Voldoende tijd vinden om studenten op te leiden vormt dan een uitdaging. Door onze opzet hebben we verbinding gemaakt op het punt waar velen zoekende zijn. Daarnaast is de brede wetenschappelijke evidentie, ondersteund door vier doctoraatstudenten, nieuw. Het resulteerde niet alleen in een prototype, maar liet ons toe veel componenten van het werkplekleren onder de loep te nemen. Deze zijn relevant zowel voor dit portfolio en voor studenten in opleiding als bij na-opleidingen. De kwaliteit van onderwijs en zorg in het werkveld stond hierbij voorop."

"Wat Scaffold uniek maakt, is dat we evidence-based en multidisciplinair te werk gegaan zijn."

User-designed prototype

De focus van het eerste werkpakket lag op het ontwikkelen van het ePortfolio. "De kernvraag was of we een generiek portfolio konden maken voor alle

Mieke Embo

gezondheidszorgprofessionals in Vlaanderen”, aldus prof. dr. Embo. “Het prototype is ontwikkeld vanuit de gebruikers en met hen getest. Elke functionaliteit is dus user-designed. Zo hadden we geen individuele onderwijsinstelling of opleiding voor ogen. Al snel bleek dat context zeer bepalend is, de noden van een vroedkunde-opleiding zijn anders dan die van een huisartsenopleiding. Dat de situatie vandaag niet vanzelfsprekend is, bewijst volgend voorbeeld: een zorginstelling heeft studenten uit drie verschillende hogescholen. Elke hogeschool heeft een iets andere invulling van het curriculum, een werkt met een papieren portfolio, de twee andere met een digitaal portfolio maar elk met een verschillend design. Dat maakt het bijzonder complex voor die zorginstelling. Als het portfolio niet centraal of beleidsmatig gestuurd wordt, dan is dat de realiteit op de werkvloer. Met dit prototype zien we dat we nog verder kunnen gaan om dicht te blijven bij de kern van het levenslang leren.”

Ondersteuning en omkadering

Uit het tweede werkpakket rond pedagogie kwam het belang van een goede ondersteuning van mentoren naar boven, die bovendien individueel en op maat is. Het ePortfolio bevat daarom specifieke tools om dit te faciliteren. Vanuit het derde pakket rond de juridische aspecten van beroepsgeheim en privacy bleek dat er nog veel onwetendheid bestaat hieromtrent. “De technologie die vandaag beschikbaar is, zoals video-opname, laat heel veel toe, maar is daarom niet altijd toegestaan. We kunnen veel leren uit observatiemomenten tussen een student en een zorgvrager, alleen moet dat zeker goed gekaderd zijn vanuit een juridisch standpunt. Het moet duidelijk zijn wie wat mag bekijken bijvoorbeeld, om de privacy van alle betrokkenen te vrijwaren. In ons portfolio hebben we dat ingebouwd in de functionaliteit, wat vrij uniek is. Al is er ruimte voor verdere ontwikkeling en er is een duidelijke nood aan training.”

Leercontinuüm

In het vierde pakket bekeek Scaffold hoe een video-tool in het portfolio geïntegreerd kan worden. Dat opent perspectieven om in de toekomst de link te leggen tussen het portfolio en beschikbare e-learning modules. “Als je uit het portfolio ziet welke competenties je nog nodig hebt, dan vind je zo makkelijk de weg naar de juiste opleidingsmodules”, vult prof. dr. Embo aan. De insteek van het vijfde werkpakket was het beoordelen van competenties op de werkplek. “Via het project konden we het curriculum van de huisartsen en de toetsing van de competenties bij de huisartsen bekijken. Tegelijk werkten we een nieuwe methodiek om te toetsen uit. Dat op zich is bijzonder waardevol, want het curriculum is er nu en blijft beschikbaar, los van de Scaffold-tool. In het prototype zijn deze competenties uiteraard ook ingebed. Maar het bewijst opnieuw de duurzaamheid van alle deelprojecten.”

Het zesde pakket sluit hierbij aan en legt zich toe op

“In alle werkpakketten streefden we naar duurzaamheid van implementatie, dus niet alleen voor het prototype.”

Wat omvat het Scaffold-onderzoeksproject?

Het onderzoeksproject bestond uit zeven werkpakketten, elk door een prof geleid:

- 1) ontwerpen van ePortfolio-modules
- 2) ontwikkelen van ePortfolio-vormingspakketten
- 3) beschrijven van wetgeving bij ePortfolio-gebruik
- 4) onderzoek naar gebruik van video bij arts-specialisten (in opleiding)
- 5) onderzoek naar beoordeling bij huisartsen (in opleiding)
- 6) competentieontwikkeling in de gezondheidszorg
- 7) projectmanagement.

Tijdens het project kon het Scaffold-team rekenen op de steun en kritische reflectie van een interdisciplinaire en internationale gebruikersgroep. Het Scaffold-project werd gefinancierd door FWO: “SCAFFOLD” – FWO-referentienummer: S003219N.

Voor meer info kan je terecht op de website: www.sbo-scaffold.com.

het visualiseren van de continue competentiegroei, met een focus op de bachelor- en HBO5-opleidingen. “Als een student van de ene naar de andere stage gaat, willen we zicht hebben op wat die allemaal gedaan heeft, zonder alle details mee te krijgen. Vandaag is er ook een discontinuüm tussen de verschillende opleidingen en de stap naar het werkveld, want het zijn aparte items. Een digitaal portfolio kan zo’n leercontinuüm ondersteunen zodat de evolutie van de persoon van opleiding naar postgraduaat, master en werkveld duidelijk is.”

Scaffold 2.0

Nu het Scaffold-project is afgerond, is duidelijk hoeveel werk er nog op stapel ligt. Prof. dr. Embo: “We merken dat het werkveld nog steeds aan het beginpunt staat en meer ondersteuning nodig heeft bij competentiedenken en nood heeft aan competentiekaders in relatie met de beroepsprofielen. Op de werkvloer stelt men zich de vraag wat van welke student verwacht mag worden en welke competenties een specifieke zorgprofessional zou moeten hebben. Dat we geen beleidsmatige cel hebben die deze duurzaamheid garandeert, maakt het extra moeilijk. In al onze werkpakketten streefden we naar duurzaamheid van implementatie, niet alleen wat het prototype zelf betreft. Nu liggen er dus heel wat ideeën op tafel die we verder willen uitschrijven tot nieuwe projecten. Idealiter kunnen we dit prototype doorontwikkelen tot een versie 2.0 om te komen tot een professioneel portfolio voor het werkveld. Zo kunnen we leercontinuïteit stimuleren na de opleiding.” ///